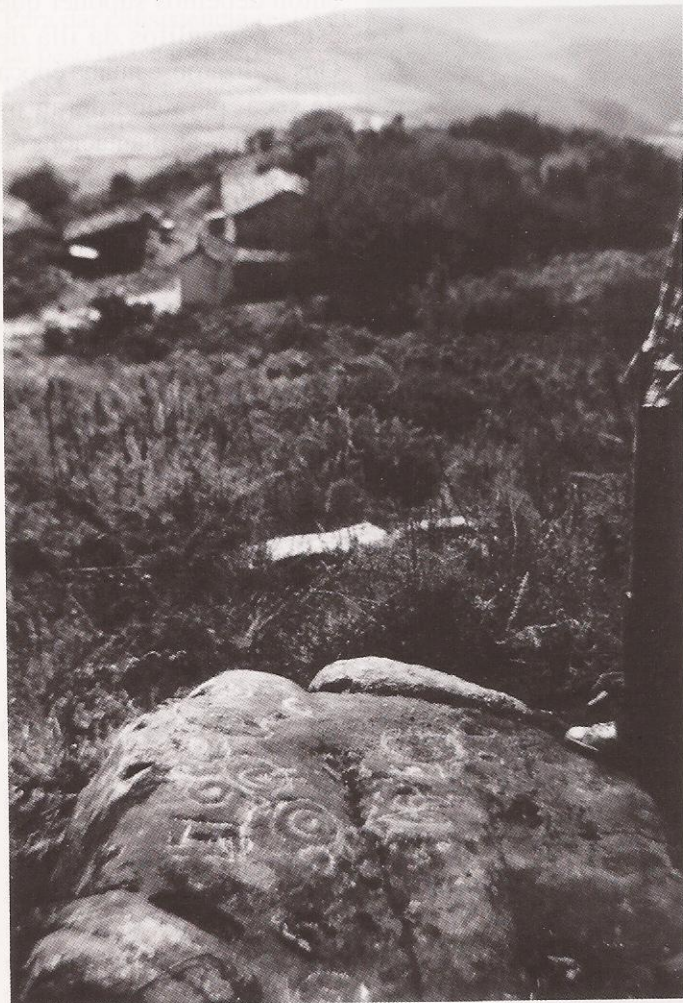

O PETROGLIFO DA ILLA DE ONS

Por: Fernando Alonso Romero

Á fin, despois de moito tempo buscándoas, atopei as fotografías nas que se ve o petroglifo que descubrimos fai agora case corenta anos, e que é a única testemuña que coñecemos sobre a existencia de petroglifos na Illa de Ons. Lamentablemente non recordo exactamente en onde está esa rocha sobre a que se gravaron, posiblemente na Idade do Bronce, eses círculos e coviñas (cazoletas), aínda que me parece, a xulgar pola fotografía (Foto 1), que foi feita nos arredores do Chan da Pólvora pois ao fondo vese a outeiro sobre a que se asenta o castro, na ladeira esquerda. Supoño que calquera antigo habitante

Foto 1. Vista da rocha sobre a que se descubriu petroglifo da Illa de Ons. Ao fondo, sobre a ladeira esquerda do outeiro, atópase o castro.

de Ons poderá recoñecer con máis exactitude o lugar, posto que próximo ao petroglifo vense unhas construcións: un piorno e dúas casas, que non sei aínda se se conservan pois fai anos que non volvíñ a visitar a “*illa máis fermosa e cativante do mundo*” como dicía Álvaro das Casas no seu coñecido artigo sobre a Illa de Ons publicado na

revista *Nós* no ano 1934 (páx. 181). O máis interesante do achado é o feito de poder demostrar que fai uns tres mil anos tamén realizaban na illa de Ons petroglifos con deseños semellantes aos que se facían noutros lugares de Galicia, de Irlanda, de Gran Bretaña e doutros países, aínda que a súa abundancia en Galicia é tan rechamante que moitos arqueólogos os coñecen co nome de *Galician art*, empregando incluso a palabra *coviña* para referirse ás coñecidas cazoletas tan frecuentes no mundo dos petroglifos atlánticos europeos. Que a illa de Ons estivo habitada na Idade do Bronce sábase tamén polos achados arqueolóxicos desta data e incluso anteriores. O que non se sabe aínda con seguridade é a finalidade coa que se realizaban ese tipo de gravados rupestres. Sobre o seu significado propuxéronse infinidade de hipóteses, moitas das cales recollo no meu último traballo sobre este tema, pero aquí limítome unicamente a mencionar a continuación unha das máis probables sobre o significado dos círculos concéntricos, deixando para outra ocasión o estudo das coviñas ou cazolas, sobre as cales tamén falamos en dito traballo (Alonso Romero, F.; Fernández Naval, F. X.; Longueira, M. 2008, 87 e ss).

Se temos en conta que entre o Neolítico e a Idade de Bronce houbo grandes cambios climáticos, podemos pensar que unha persistente seca condicionou a realización de determinados ritos máxicos coa fin de conseguir que chovera. En Inglaterra o período comprendido entre finais do Neolítico e mediados da Idade do Bronce, caracterizouse por ter un clima cálido e seco con poucas choivas (Cunliffe, B. 2006, 27). Parece ser que a partir do ano 3000 o clima de Galicia era frío e seco e que non foi senón ata o ano 1000 a. de C. cando volveu a facer calor e empezaron grandes precipitacións (Monteagudo, L. 1985, 32, n.7). A repercusión das fluctuacións climáticas na vida tradicional campesiña obsérvase tamén na frecuente referencia que se fai nos relatos medievais das vidas dos santos celtas sobre a necesidade de chuvia, así como nos milagres que ditos santos realizaban para que chovera ou brotaran novas fontes; o cal constitúe unha testemuña que nos permite intuír as duras condicións climáticas dos séculos V e VI nas Illas Británicas e en Bretaña (Pounds, N. J. G. 1943, 263). Precisamente unha das hipóteses que se expoñen sobre o significado dos círculos concéntricos gravados nas rochas ten que ver coa posibilidade de que se realizaran en épocas de seca. De maneira que eses círculos, illados ou en contacto,

virían a representar as gotas da chuvia que ao caer sobre a superficie da auga estancada, producen unha serie de ondas que se van expandindo e xuntándose unhas con outras. E así se pensaría que con este rito de maxia simpática se atraía á chuvia. A repetición destes círculos mostraría tamén o grao de intensidade co que se quería expresar simbolicamente a necesidade de chuvia. No século XVII críase en Inglaterra que o círculo nebuloso que nalgúns noites se ve arredor da lúa era un prognóstico de chuvia. Cando o círculo era grande e estaba a certa distancia da lúa, significaba que tardaría en chover, mentres que se estaba moi preto a chuvia era inminente (Brand, J. 1877, 659). En Andalucía dise que

*Esta noite vai chover
que leva circo a lúa;
queira Dios non chovan paus
nas costelas de algunha.*

(Lorenzo Fernández, X. 1973, 77).

A alusión aos paus refírese moi probablemente á realización dun rito de estimulación da fertilidade, semellante ao que efectuaban antigamente os pescadores da illa de Ons (Pontevedra), que sacudían con varas as súas embarcacións cando pescaban pouco, e incluso ás súas mulleres cando o parto resultaba difícil (Das Casas, A. 1934, II, 172).

Se realmente esta hipótese que expoñemos está no certo, entón debemos supoñer que estes petroglifos da illa de Ons realizáronse nunha época de seca, para que deran os seus froitos as plantacións de trigo e de centeo nos terreos que se atopan entre o petroglifo e o castro; lugares nos que moitos anos despois se cultivaría o millo e as patacas, como aínda se continuaba facendo na data destas fotografías.

Foto 2. O petroglifo da Illa de Ons contemplado dende o seu lado occidental.

o halo luar é un anuncio de chuvia igual que en Galicia e en Estremadura (Casas Gaspar, E. 1950, 15). En Galicia coñécese sobre este tema a seguinte cantiga:

(Traducción ao galego: Anxo López Vergara)

BIBLIOGRAFÍA

- ALONSO ROMERO, F.; FERNÁNDEZ NAVAL, F. X.; LONGUEIRA, M. 2008. *O petróglifo do Filladiuro. Enigma na pel da pedra*. (Editorial Tosoxoutos. Noia).
- BRAND, J. 1877. *Observations on Popular Antiquities*. (Chato & Windus. London).
- CASAS GASPAR, E. 1950. *Ritos agrarios. Folklore campesino español*. (Madrid).
- CUNLIFFE, B. 2006. *England's Landscape. The West*. (HarperCollins. London).
- DAS CASAS, A. 1934. *A illa de Ons*. (Nos, nº 131-132. Tomo II, pp. 167-181).
- LORENZO FERNÁNDEZ, X. 1973. *Cantigueiro popular*. (Galaxia. Vigo).
- MONTEAGUDO, L. 1985. Orientales e indoeuropeos en la Iberia prehistórica. (En: DE HOZ, J. (Ed), *Actas del III Coloquio sobre lenguas y culturas paleohispánicas*. Universidad de Salamanca, pp. 25-135).
- POUNDS, N. J. G. 1943. Holy Wells and Climatic Change. (*Folklore*, vol. 54, nº 1; pp. 262-264).